

THEMATISCH FACTSHEET EUROPEES SEMESTER

DOELTREFFENDE RECHTSSTELSELS

1. INLEIDING

De Europese Unie is gegrondvest op de eerbiediging van fundamentele waarden, de rechtstaat en democratie. Deze waarden moeten worden beschermd. Voor een goede werking van de EU dienen alle lidstaten over doeltreffende rechtsstelsels te beschikken.

Kwaliteit, onafhankelijkheid en efficiëntie zijn de essentiële elementen van een "doeltreffend rechtsstelsel". Doeltreffende rechtsstelsels vormen een voorwaarde voor een investerings- en bedrijfsvriendelijk klimaat, aangezien zij vertrouwen inboezemen in de hele bedrijfscyclus. Zij zijn eveneens van essentieel belang voor de bescherming van de rechten van het individu, met name de sociale rechten. Zij zijn van cruciaal belang voor de implementatie van alle EU-recht, in het bijzonder het economisch recht, en voor de versterking van het wederzijds vertrouwen en de bestrijding van corruptie. Dit laatste heeft een direct effect op de overheidsbegrotingen en het ondernemingsklimaat.

Ongeacht de vorm van het nationaal rechtsstelsel of de rechtstraditie waarin het verankerd is, staan efficiëntie, kwaliteit en onafhankelijkheid centraal in een "doeltreffend rechtsstelsel".

In het Europees semester, de jaarlijkse cyclus van economische beleidscoördinatie van de EU¹, wordt de verbetering van de doeltreffendheid van de rechtsstelsels van de lidstaten een belangrijk onderdeel voor structurele hervormingen genoemd. Om dezelfde reden zijn nationale justitiële hervormingen integraal deel gaan uitmaken van de structurele elementen in de lidstaten die aan economische aanpassingsprogramma's zijn onderworpen². Elke justitiële hervorming moet de rechtsstaat eerbiedigen en moet in overeenstemming zijn met het EU-recht en de Europese normen inzake rechterlijke onafhankelijkheid.

¹ In haar jaarlijkse groeianalyse 2017 beklemtoonde de Europese Commissie dat "doeltreffende rechtsstelsels [...] met name nodig [zijn] om de economische groei te ondersteunen en hoogwaardige diensten voor bedrijven en burgers te kunnen leveren" [COM(2016) 725 final, blz. 8].

In de jaarlijkse groeianalyse 2016 was al gespecificeerd dat "[e]r [...] snelle procedures [moeten] komen, de gerechtelijke achterstand moet worden aangepakt, de garanties voor rechterlijke onafhankelijkheid moeten worden versterkt en de kwaliteit van de rechtspraak moet worden verbeterd, onder meer door beter ict-gebruik in rechtbanken en het hanteren van kwaliteitsnormen" [COM(2015) 690 final, blz. 13].

² De economische aanpassingsprogramma's in Griekenland, Portugal (beëindigd in juni 2014) en Cyprus (beëindigd in april 2016) bevatten voorwaarden inzake justitiële hervormingen.

Dit document is als volgt gestructureerd. In deel 2 worden de ontwikkelingen op het gebied van de efficiëntie, onafhankelijkheid en kwaliteit van de rechtsstelsels gepresenteerd. Deel 3 bevat voorbeelden van maatregelen die rechtsstelsels beter kunnen doen werken. Deel 4 biedt een stand van zaken van het beleid.

Andere thematische factsheets in het kader van het Europees Semester die van belang zijn voor deze kwestie zijn onder meer de thematische factsheets over de kwaliteit van het openbaar bestuur en de reglementering van de professionele dienstverlening.

2. DE PROBLEMEN IN KAART BRENGEN

Het EU-scorebord voor justitie³ draagt bij tot het Europees Semester door objectieve, betrouwbare en vergelijkbare gegevens te verstrekken over de kwaliteit, onafhankelijkheid en efficiëntie van rechtsstelsels in alle lidstaten.

Dankzij dit dynamisch informatie-instrument kunnen de EU en de lidstaten gemakkelijker mogelijke tekortkomingen, verbeteringen, goede praktijken en ontwikkelingen in de loop der tijd inventariseren.

Deze beoordeling van hoe goed de nationale rechtsstelsels werken, wordt aangevuld met een landspecifieke evaluatie waarbij rekening wordt gehouden met de context en de specifieke kenmerken van elke lidstaat en van zijn rechtsstelsel. De evaluatie wordt gepresenteerd in de landenverslagen van het Europees Semester.

2.1. De efficiëntie van rechtsstelsels vergroten

Tijdige beslissingen zijn essentieel voor bedrijven, investeerders en consumenten. Bij hun investeringsbeslissingen houden ondernemingen rekening met de mogelijkheid dat zij te maken krijgen met handels-, arbeids- of belastinggeschillen of insolventieprocedures. De efficiëntie waarmee in een rechtsstelsel geschillen worden beslecht, is dus een belangrijke factor.

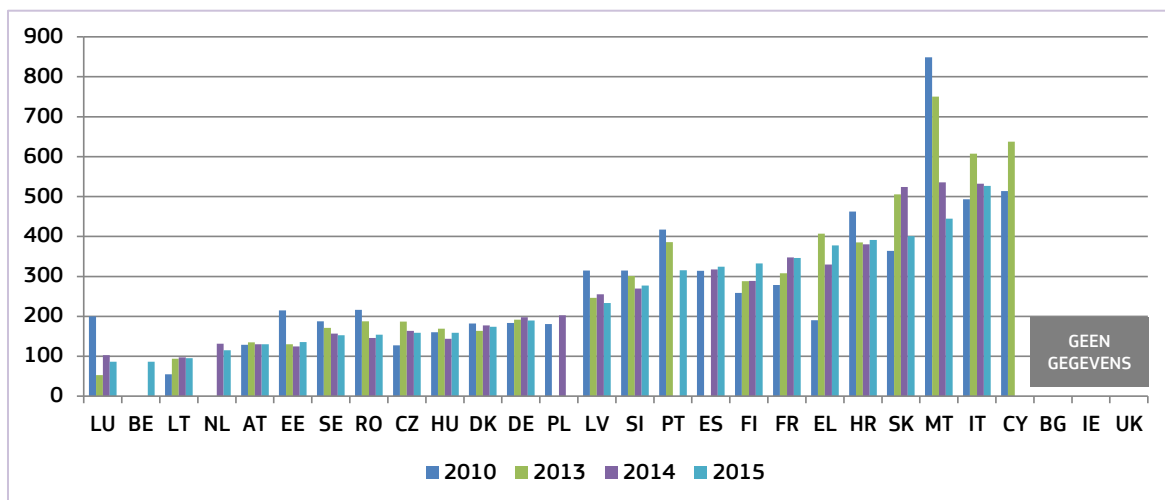
Het EU-scorebord voor justitie van 2017 laat zien dat het beeld sterk afhangt van de betrokken lidstaat en indicator⁴.

Een aantal lidstaten worden nog steeds geconfronteerd met specifieke problemen inzake de efficiëntie van hun rechtsstelsels. De problemen hebben betrekking op lange procedures in eerste aanleg in combinatie met lage afhandelingspercentages of een groot aantal aanhangige zaken.

³ Het EU-scorebord voor justitie van 2017, COM(2017)167 final - http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm.

⁴ De duur van de procedure, het afhandelingspercentage en het aantal aanhangige zaken zijn standaardindicatoren die door de Europese Commissie voor de efficiëntie van justitie (CEPEJ) zijn gedefinieerd: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/valuation/default_en.asp.

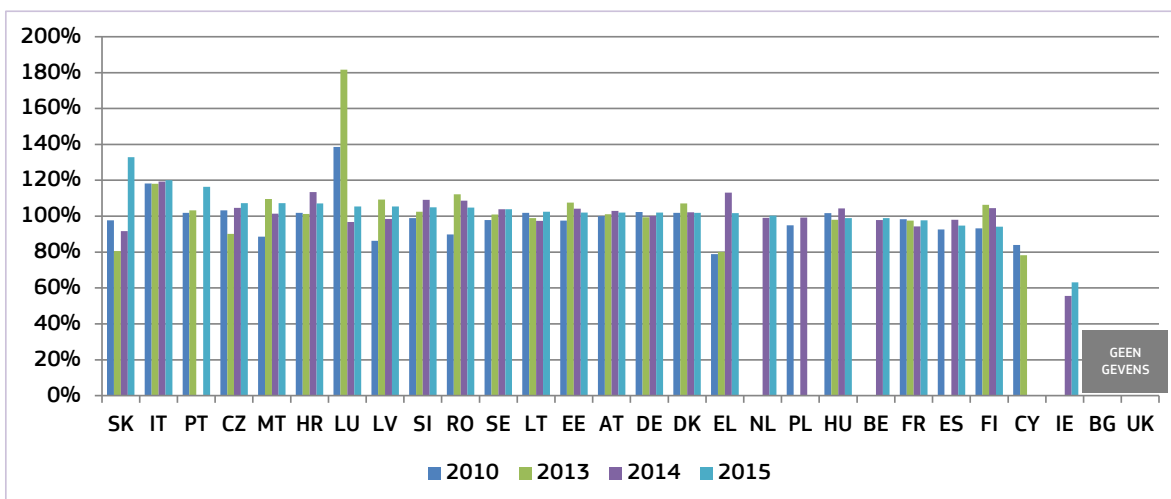
Figuur 1 - Tijd die nodig is om litigieuze burgerlijke en handelszaken af te handelen (eerste aanleg/in dagen)

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017⁵.

Opmerking: litigieuze burgerlijke en handelszaken betreffen geschillen tussen partijen, bijvoorbeeld geschillen over overeenkomsten.

Figuur 2 - Afhandelingspercentage litigieuze burgerlijke en handelszaken (eerste aanleg/in %)

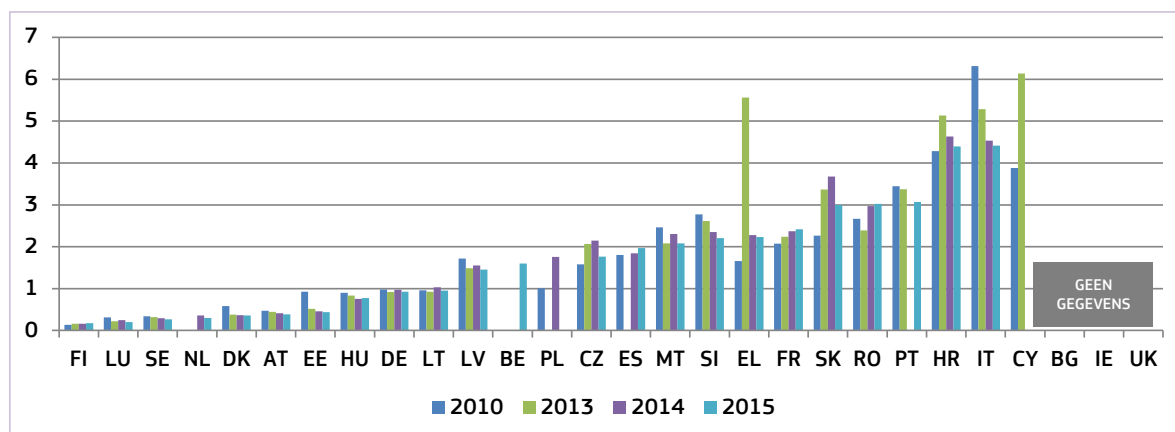
Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017⁶.

Opmerking: wanneer het afhandelingspercentage ongeveer 100% of meer bedraagt, betekent dit dat de rechterlijke instanties evenveel zaken kunnen afhandelen als er binnenkomen. Ligt het afhandelingspercentage onder de 100%, dan komen er meer zaken binnen dan er worden afgehandeld. De oorspronkelijke figuur in het EU-scorebord voor justitie van 2017 bevat aanvullende specifieke contextgebonden informatie met betrekking tot de situatie in bepaalde lidstaten.

⁵ Op basis van door de CEPEJ verstrekte gegevens. De duur van de procedure is de tijd (in dagen) die nodig is om een zaak voor de rechter te behandelen, met andere woorden, de tijd die de rechter nodig heeft om een uitspraak te doen in eerste aanleg. De indicator "beslissingstermijn" is het aantal niet-afgehandelde zaken gedeeld door het aantal afgehandelde zaken aan het einde van een jaar, vermenigvuldigd met 365 dagen. De oorspronkelijke figuur in het EU-scorebord voor justitie van 2017 bevat aanvullende specifieke contextgebonden informatie met betrekking tot de situatie in bepaalde lidstaten.

⁶ Op basis van door de CEPEJ verstrekte gegevens. Het **afhandelingspercentage** is de verhouding tussen het aantal afgehandelde zaken en het aantal binnenkomende zaken. Het drukt uit in hoeverre een gerecht gelijke tred houdt met het aantal binnenkomende zaken. De duur van de procedures hangt af van de snelheid waarmee de gerechten de zaken kunnen behandelen, het "afhandelingspercentage", en van het aantal zaken waarin nog een uitspraak moet worden gedaan, de "aanhangige zaken".

Figuur 3 – Aantal aanhangige litigieuze burgerlijke en handelszaken (eerste aanleg/per 100 inwoners)

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017⁷.

⁷ Op basis van door de CEPEJ verstrekte gegevens. Het aantal **aanhangige zaken** is het aantal zaken dat aan het eind van een periode nog niet is afgehandeld. Het aantal aanhangige zaken heeft een invloed op de beslissingstermijn. De oorspronkelijke figuur in het EU-scorebord voor justitie van 2017 bevat aanvullende specifieke contextgebonden informatie met betrekking tot de situatie in bepaalde lidstaten.

Uit gegevens door de jaren heen blijkt dat de resultaten een zekere volatiliteit vertonen, en in lidstaten van jaar tot jaar kunnen verbeteren of verslechteren. Er is met name sprake van verbeteringen in de lidstaten die door het Europees semester of economische aanpassingsprogramma's zijn aangewezen als lidstaten met problemen. Bovendien is er de afgelopen vijf jaar in de meeste lidstaten sprake van vooruitgang wat betreft de duur van de procedures en de afhandelingspercentages voor geschillen in burgerlijke en handelszaken.

De voorbije twee jaar daalde het aantal aanhangige zaken ook in sommige gevallen. Toch bleef het aantal aanhangige zaken in verscheidene lidstaten groot.

2.2. De kwaliteit van rechtsstelsels verbeteren

Kwalitatief hoogwaardige instellingen, met inbegrip van de nationale rechtsstelsels, zijn een bepalende factor voor economische prestaties. Een doeltreffende rechtsbedeling vergt kwaliteit in de hele rechterlijke procedure. Een aantal factoren die over het algemeen als relevant worden aangemerkt⁸, kunnen bijdragen tot een betere kwaliteit van de rechtsstelsels.

Hierbij gaat het onder meer om:

- moderne ICT, in het bijzonder dossierbeheersystemen;
- opleiding van rechters en justitieel personeel;
- controle en evaluatie van de activiteiten van rechterlijke instanties;
- het gebruik van tevredenheidsenquêtes; en
- rechtsstelsels voldoende financiële en personele middelen verschaffen.

Het EU-scorebord voor justitie van 2017 bevestigt dat de situatie binnen de EU sterk uiteenloopt, maar ook dat veel lidstaten op dit gebied

bijzondere inspanningen leveren **ter voortzetting en intensivering van de inspanningen om de kwaliteit van de rechtsstelsels te verbeteren.**

Bijvoorbeeld: de inspanningen om de ICT-instrumenten voor de rechterlijke macht te verbeteren, zijn weliswaar voortgezet, maar de indicatoren wijzen op hiaten in een aantal lidstaten (figuur 4). Slechts weinig lidstaten hanteren een brede aanpak voor de evaluatie van de activiteiten van gerechten, bijvoorbeeld via enquêtes.

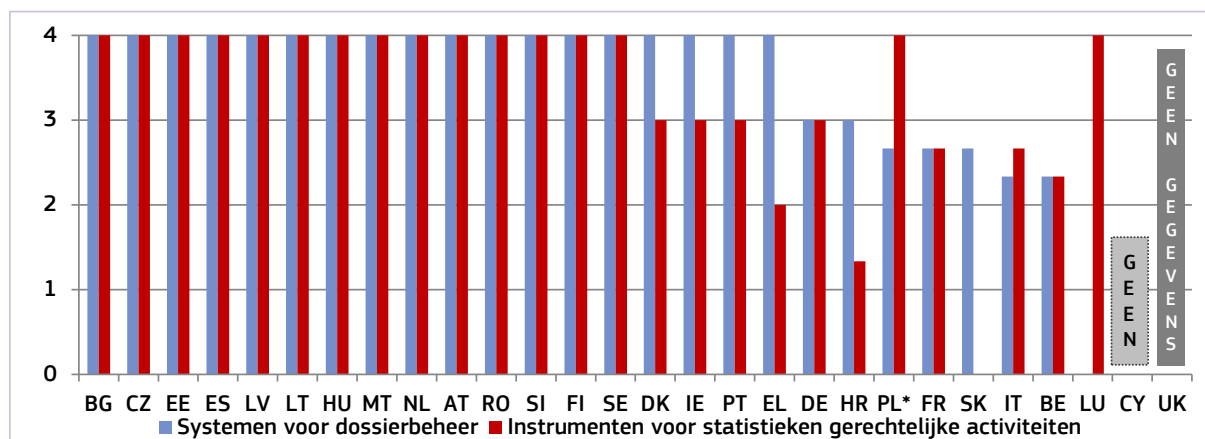
Het volledige potentieel van **ICT-systemen voor dossierbeheer** moet in tal van lidstaten nog worden benut. Het gaat onder meer om realtime dossierbeheer, gestandaardiseerde statistieken van rechterlijke instanties, beheer van achterstanden, en geautomatiseerde systemen voor vroegtijdige waarschuwing.

Wat de financiële middelen betreft, tonen de gegevens dat de uitgaven voor het gerechtelijk apparaat in de lidstaten vrij stabiel blijven (figuur 5). **Voor een goede werking van het rechtsstelsel** en om te zorgen voor de juiste voorwaarden in gerechten en de aanwezigheid van goed gekwalificeerd personeel, **zijn toereikende middelen vereist.**

Normen kunnen de kwaliteit van rechtsstelsels verbeteren (figuur 6). De meeste lidstaten hebben normen betreffende de informatieverstrekking aan de partijen over de voortgang van hun zaak, de planning van de rechtbank of mogelijke vertragingen, maar zij maken gebruik van verschillende methoden. Geautomatiseerde verstrekking van informatie door rechterlijke instanties is gebruiksvriendelijker dan een systeem waarbij de partijen actie moeten ondernemen.

⁸ Zie bijvoorbeeld de CEPEJ-checklist voor bevordering van de kwaliteit van de rechtspleging en de gerechten (2008); advies nr. 6 (2004) van de adviesraad van de Europese Rechters (CCJE) te vinden op: <https://rm.coe.int/168074752d>.

Figuur 4 – ICT gebruikt voor dossierbeheer en voor statistieken inzake de activiteiten van gerechten (gewogen indicator- min. = 0, max. = 4)

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017.

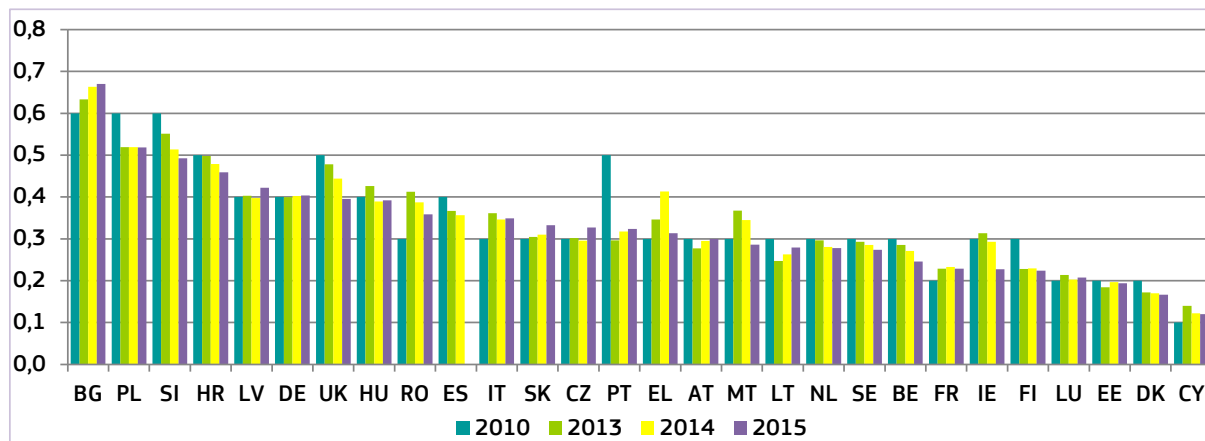
Opmerking: de gegevens hebben betrekking op 2015.

Een uitrustingsgraad van 100% (apparatuur volledig ingezet) tot 0% (geen apparatuur voorhanden) wijst op de functionele aanwezigheid van apparatuur in rechtbanken, die in de grafiek wordt weergegeven volgens de volgende schaal:

- 100 % = 4 punten indien van toepassing op alle rechtsgebieden/1,33 punten per rechtsgebied;
- 50-99 % = 3 punten indien van toepassing op alle rechtsgebieden/1 punt per rechtsgebied;
- 10-49 % = 2 punten indien van toepassing op alle rechtsgebieden/0,66 punt per rechtsgebied;
- 1-9 % = 1 punt indien van toepassing op alle rechtsgebieden/0,33 punt per rechtsgebied.

Het rechtsgebied betreft het soort geschil dat wordt behandeld (burgerlijk recht/handelsrecht, strafrecht, bestuursrecht of ander).

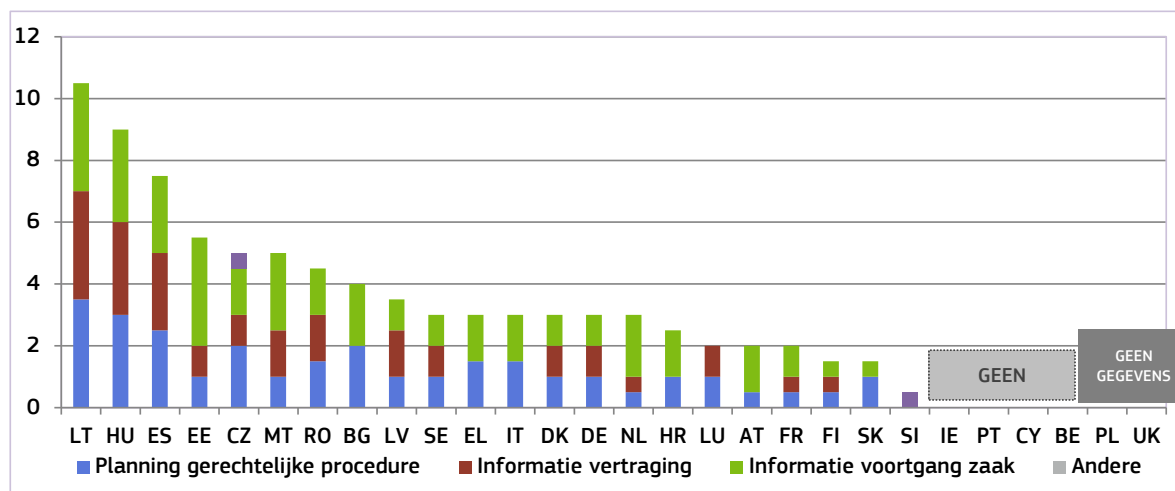
Figuur 5 – Algemene overheidsuitgaven voor rechtspleging als percentage van het bbp

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017⁹.

⁹ Op basis van door Eurostat verstrekte gegevens. De oorspronkelijke figuur in het EU-scorebord voor justitie van 2017 bevat aanvullende specifieke contextgebonden informatie met betrekking tot de situatie in bepaalde lidstaten.

Figuur 6 – Normen betreffende informatie over de voortgang van de zaak

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017¹⁰.

2.3. Onafhankelijkheid van de rechterlijke macht

De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is een vereiste die voortvloeit uit het recht op een doeltreffende voorziening in rechte dat is opgenomen in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (artikel 47). Zij is fundamenteel voor een doeltreffend rechtsstelsel.

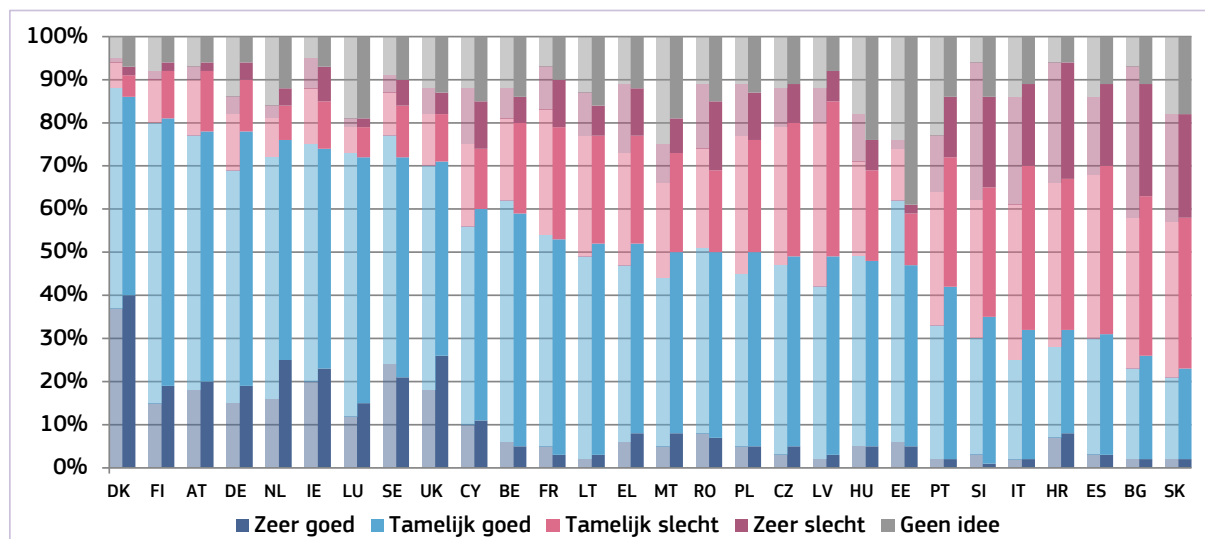
Deze onafhankelijkheid is ook van belang om een aantrekkelijk investerings- en ondernemingsklimaat te creëren, omdat zo de eerlijkheid, voorspelbaarheid, en zekerheid van het rechtsstelsel waarin ondernemingen werken, gewaarborgd wordt. Het EU-scorebord voor justitie van 2017 laat veranderingen zien in de perceptie van onafhankelijkheid op basis van enquêtes onder het algemene publiek en ondernemingen.

Daarin worden de resultaten van andere enquêtes bevestigd, met name bij de lidstaten waar de perceptie van de rechterlijke onafhankelijkheid het laagst dan wel het hoogst is.

Het scorebord van 2017 blijft wettelijke waarborgen voor onafhankelijkheid in kaart brengen die gelden in bepaalde situaties waarin de onafhankelijkheid in het gedrang zou kunnen komen. Een voorbeeld hiervan is de onvrijwillige overplaatsing van rechters.

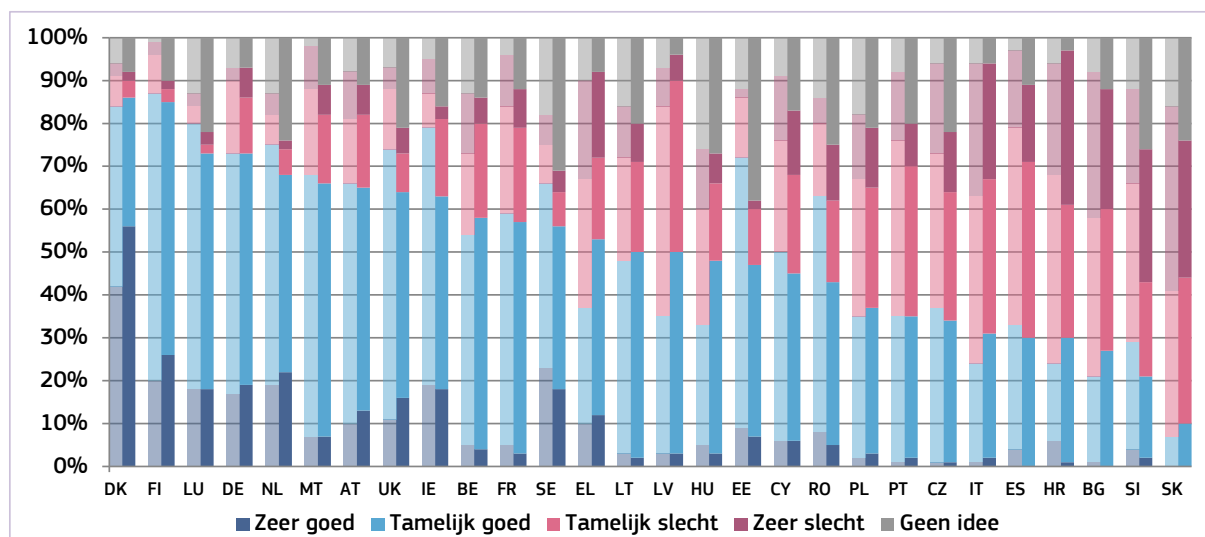
¹⁰ De lidstaten kregen punten toegekend op basis van de gebruikte methoden voor het verstrekken van elk type informatie: 1,5 punt voor automatische kennisgeving via e-mail of sms, 1 punt voor onlinetoegang tijdens de behandeling van de zaak, telkens 0,5 punt voor informatie op verzoek van partijen, door beslissing van de rechterlijke instantie of een andere methode.

Figuur 7 – Perceptie van onafhankelijkheid van gerechten en rechters bij het grote publiek¹¹

Bron: Eurobarometer-enquête FL447¹².

Figuur 8 – Perceptie van onafhankelijkheid van gerechten en rechters bij ondernemingen¹³

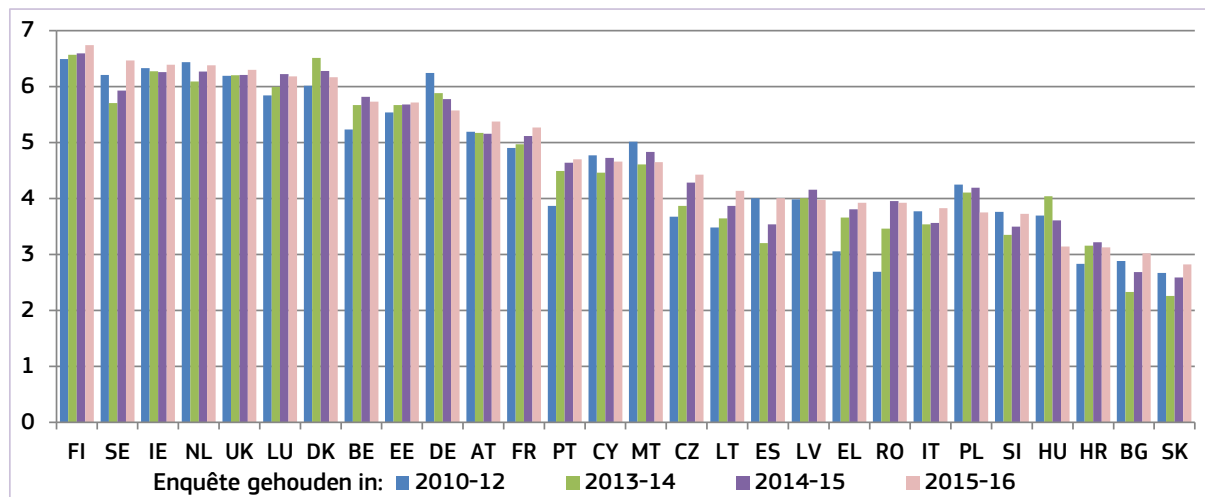
Bron: Eurobarometer-enquête FL448¹⁴.

¹¹ Lichte kleuren (linkerkolom voor elk land) hebben betrekking op 2016. Donkere kleuren (rechterkolom voor elk land) hebben betrekking op 2017.

¹² Eurobarometer-enquête FL447, uitgevoerd op 25 en 26 januari 2017. De volgende vraag werd gesteld: "Voor zover u op de hoogte bent, hoe zou u het rechtsstelsel in (ons land) beoordelen wat betreft de onafhankelijkheid van gerechten en rechters? Zou u het zeer goed, tamelijk goed, tamelijk slecht of zeer slecht noemen?"

¹³ Lichte kleuren (linkerkolom voor elk land) hebben betrekking op 2016. Donkere kleuren (rechterkolom voor elk land) hebben betrekking op 2017.

Figuur 9 – Perceptie van rechterlijke onafhankelijkheid

Bron: in het EU-scorebord voor justitie van 2017 gepubliceerde gegevens van het Economisch Wereldforum¹⁵. Hoe hoger de waarde, hoe beter de perceptie.

Europese normen¹⁶ vereisen dat de onafhankelijkheid van de rechter in een rechtsstelsel afdoende wordt beschermd via juridische waarborgen (structurele onafhankelijkheid).

Rechters mogen bijvoorbeeld niet zonder hun instemming naar een andere gerechtelijke dienst worden overgeplaatst, tenzij er sprake is van tuchtrechtelijke sancties of een reorganisatie van de rechterlijke macht.

Dit is nodig om te voorkomen dat ongeoorloofde druk wordt uitgeoefend op rechters. Figuur 10 geeft om te beginnen weer of een dergelijke overplaatsing is toegestaan, en zo ja, welke autoriteiten daartoe kunnen besluiten, de redenen die daartoe aanleiding kunnen geven (bv. organisatorisch of tuchtrechtelijk) en welke beroepsmogelijkheden openstaan tegen overplaatsingsbesluiten¹⁷.

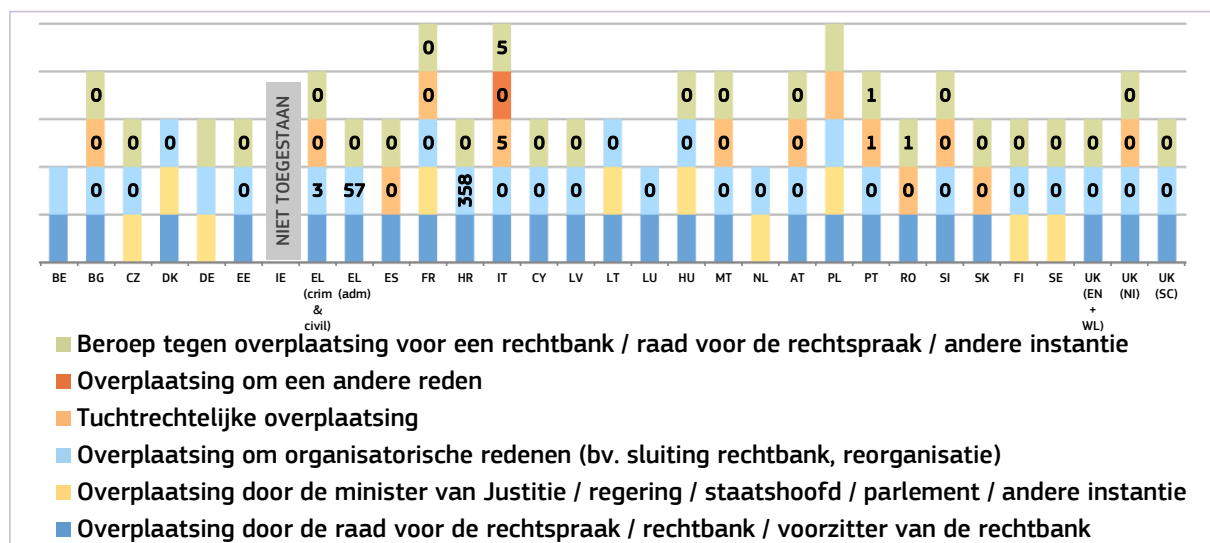
¹⁴ Eurobarometer-enquête FL448, uitgevoerd tussen 25 januari en 3 februari 2017. De volgende vraag werd gesteld: "Voor zover u op de hoogte bent, hoe zou u het rechtsstelsel in (ons land) beoordelen wat betreft de onafhankelijkheid van gerechten en rechters? Zou u het zeer goed, tamelijk goed, tamelijk slecht of zeer slecht noemen?"

¹⁵ De indicator van het World Economic Forum is gebaseerd op antwoorden op een enquête waarin de vraag werd gesteld: "In hoeverre is het gerechtelijk apparaat in uw land onafhankelijk van invloeden van de overheid, personen of ondernemingen? [1 = volstrekt niet onafhankelijk; 7 = volstrekt onafhankelijk]". De enquête werd beantwoord door steekproefsgewijs geselecteerde representatieve ondernemingen uit alle landen, die de voornaamste sectoren van de economie (landbouw, verwerkende industrie, niet-verwerkende industrie en diensten) vertegenwoordigen. Het onderzoek is op verschillende wijzen uitgevoerd, onder andere door persoonlijke of telefonische interviews met directeuren, door middel van via e-mail verzonden formulieren en online-enquêtes: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>.

¹⁶ Met name Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe of 17 November 2010 to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities.

¹⁷ Recommendation CM/Rec(2010)12, §52.

Figuur 10 – Waarborgen in verband met de onvrijwillige overplaatsing van rechters (rechters kunnen niet uit hun functie worden ontheven)

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017¹⁸. Het cijfer boven elke kolom geeft het aantal in 2014 onvrijwillig overgeplaatste rechters aan (is dat gegeven niet beschikbaar, dan ontbreekt het cijfer).

¹⁸ Gegevens verzameld aan de hand van een geactualiseerde vragenlijst die de Commissie in nauwe samenwerking met het Europees netwerk van raden voor de rechtspraak (ENJC) heeft opgesteld. Antwoorden van lidstaten die geen raden voor de rechtspraak hebben of geen ENCJ-lid zijn, werden verkregen in samenwerking met het netwerk van de voorzitters van de Hoge Rechtscolleges van de Europese Unie. De lidstaten zijn gerangschikt in de alfabetische volgorde van hun geografische benaming in de oorspronkelijke taal. De hoogte van de kolommen correspondeert niet noodzakelijkerwijs met de doeltreffendheid van de waarborgen. De oorspronkelijke figuur in het EU-scorebord voor justitie van 2017 bevat aanvullende specifieke contextgebonden informatie met betrekking tot de situatie in bepaalde lidstaten.

3. BELEIDSINSTRUMENTEN OM DE PROBLEMEN AAN TE PAKKEN

De soorten structurele hervormingen waarmee de hierboven aangegeven problemen kunnen worden aangepakt, variëren van structurele maatregelen tot meer operationele maatregelen.

Het gaat onder meer om:

- de herstructurering van de organisatie van de gerechten;
de herziening van de gerechtelijke landkaart;
- de modernisering en vereenvoudiging van het procesrecht;
- de hervorming van de raad voor de rechtspraak;
- de hervorming van de justitiële en juridische beroepen;
- de hervorming van de rechtsbijstand;
- de verbetering van de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen;
- de bevordering van de willekeurige toewijzing van rechtszaken;
- de modernisering van het beheerproces en de transparantie van de procedure in rechtbanken;
- de bevordering van het gebruik van nieuwe informatietechnologie; en
- de stimulering van de ontwikkeling van alternatieve geschillenbeslechting.

Deze structurele hervormingen zijn **essentiële beleidsinstrumenten om de doeltreffendheid van de rechtsstelsels te garanderen en te zorgen voor een gunstiger ondernemings- en investeringsklimaat.**

De economische gevolgen van goed functionerende rechtsstelsels rechtvaardigen deze inspanningen. Doeltreffende rechtsstelsels zijn in de hele bedrijfscyclus essentieel om vertrouwen te scheppen. Over een rechtsstelsel beschikken dat garandeert dat rechten worden gehandhaafd, biedt tal van voordelen. Kredietverleners zijn eerder geneigd leningen te verstrekken. Bedrijven worden weerhouden van opportunistisch gedrag. De transactiekosten nemen af. Innovatieve ondernemingen, die dikwijls steunen op immateriële activa (zoals

intellectuele-eigendomsrechten), zijn eerder bereid om te investeren.

Voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) kwam het belang van doeltreffende nationale rechtsstelsels naar voren in een enquête¹⁹ uit 2015 onder bijna 9 000 Europese kmo's op het gebied van innovatie en intellectuele-eigendomsrechten.

Uit de enquête bleek met name dat de kosten en buitensporige duur van rechterlijke procedures twee van de belangrijkste redenen waren voor kmo's om van een gerechtelijke procedure wegens inbreuk op een intellectueel-eigendomsrecht af te zien.

De gunstige impact van goed functionerende nationale rechtsstelsels op de economie wordt benadrukt in literatuur en onderzoek²⁰. Het gaat onder meer om publicaties van het Internationaal Monetair Fonds²¹, de Europese Centrale Bank²², de OESO²³, het Economisch Wereldforum²⁴ en

¹⁹ Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO), "Scorebord voor het midden- en kleinbedrijf inzake intellectuele eigendom 2016".

²⁰ *Alves Ribeiro Correia/Antas Videira*, 'Troika's Portuguese Ministry of Justice Experiment: An Empirical Study on the Success Story of the Civil Enforcement Actions', in *International Journal for Court Administration*, Vol. 7, nr. 1, juli 2015 geeft een beeld van de succesvolle hervormingen in Portugal.

²¹ IMF, "Fostering Growth in Europe Now", 18 juni 2012.

²² ECB, "Adjustment and growth in the euro area", 16 mei 2013; te raadplegen via: <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130516.en.html>.

²³ Zie bijvoorbeeld "What makes civil justice effective?", beleidsnota's van de Afdeling economische zaken van de OESO, nr. 18 juni 2013 en "The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics, werkdokument nr. 1060 van de Afdeling economische zaken van de OESO.

²⁴ Economische Wereldforum, "The Global Competitiveness Report; 2013-2014", beschikbaar op: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.

de Wereldbank²⁵. Uit een studie uit 2015 over de hervorming van de Portugese civiele rechtspleging bleek bijvoorbeeld dat de duur van gerechtelijke procedures met meer dan een derde was gedaald als gevolg van de hervormingen die plaatsvonden in het kader van het economische aanpassingsprogramma²⁶.

Er zijn ook aanwijzingen dat de doeltreffendheid van het rechtstelsel investeringen in een land aanmoedigt²⁷. Uit onderzoek is gebleken dat er een positief verband bestaat tussen de grootte van ondernemingen en de doeltreffendheid van rechtstelsels. Er is daarentegen sprake van een geringere stimulans om te investeren en aan te werven wanneer de werking van het rechtstelsel tekortkomingen vertoont²⁸.

Ook de doeltreffende bestrijding van corruptie is belangrijk voor het creëren van een bedrijfsvriendelijk klimaat.

Ten slotte draagt vertrouwen in goed werkende rechtssystemen bij tot doelstellingen zoals ondernemerschap. Tekortkomingen in rechtstelsels leiden daarentegen tot hogere financieringskosten²⁹.

4. EEN ZORGVULDIG ONDERZOEK VAN DE STAND VAN ZAKEN VAN HET BELEID

Uit de landenverslagen van het Europees Semester van 2017 blijkt dat een aantal lidstaten nog steeds worden geconfronteerd met specifieke problemen inzake de doeltreffendheid van hun rechtstelsels. In het Europees Semester 2017 heeft de Raad van de EU, op voorstel van de Commissie, aan Kroatië, Cyprus, Italië, Portugal en Slowakije landspecifieke aanbevelingen gedaan om hun rechtstelsels doeltreffender te maken.

²⁵ Wereldbank, "Doing Business 2014"; te raadplegen via:

<http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.

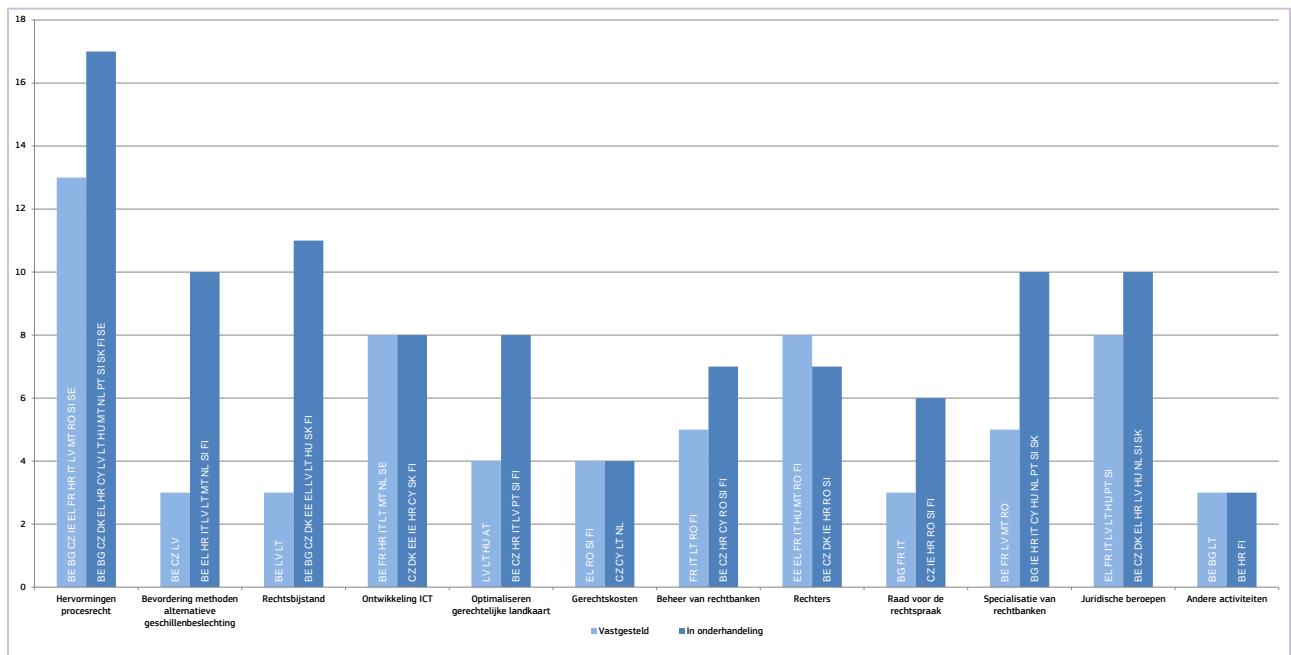
²⁶ *Alves Ribeiro Correia/Antas Videira* (2015), *ibidem*.

²⁷ Zie landenverslag nr. 13/299 van het IMF.

²⁸ Zie werkdocument 1303 van de Spaanse centrale bank; werkdocument 898 van de Italiaanse centrale bank; Landenverslag nr. 13/299 van het IMF.

²⁹ Landenverslag nr. 13/299 van het IMF.

Figuur 11 – Inventarisatie van de hervormingen op justitiegebied in de EU (vastgestelde maatregelen/initiatieven in onderhandeling)

Bron: het EU-scorebord voor justitie van 2017.

Uit het zorgvuldig onderzoek is gebleken dat een aantal lidstaten hun justitiële hervormingen ondersteunen via de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF). Voor de programmeringsperiode 2014-2020 voorziet de EU in 4,2 miljard EUR steun voor het vergroten van de institutionele capaciteit van overheidsadministraties, waaronder justitiële hervormingen, via de ESIF. In hun programmeringsdocumenten hebben 14 lidstaten³⁰ justitie aangewezen als een gebied dat via de ESIF dient te worden ondersteund.

De Commissie wijst op het belang van een resultaatgerichte aanpak bij de besteding van deze gelden: ook krachtens de verordening inzake de ESIF is deze aanpak vereist³¹. De Commissie is in overleg met de lidstaten over de wijze waarop de impact van ESIF op de betrokken

rechtsstelsels het best kan worden beoordeeld en geëvalueerd.

De Commissie steunt justitiële hervormingen ook door middel van technische ondersteuning, alsmede via haar Ondersteuningsdienst voor structurele hervormingen (SRSS). Dit gebeurt in het kader van zowel de economische aanpassingsprogramma's, met name in Cyprus en Griekenland, als het mechanisme voor samenwerking en toetsing in Bulgarije en Roemenië.

De lidstaten hebben vernieuwende instrumenten en methoden geïntroduceerd om de doeltreffendheid van hun rechtsstelsels te vergroten. Enkele voorbeelden:

- 1) een communicatiehub voor de verspreiding van gerechtelijke stukken in Slovenië (EVIP)³². Deze werkt als een centraal register voor gerechtelijke stukken voor het hele Sloveense rechtsstelsel. De hub heeft ervoor gezorgd dat er aanzienlijk minder tijd nodig is om

³⁰ Bulgarije, Tsjechische Republiek, Griekenland, Spanje (alleen EFRO), Kroatië, Italië, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije en Slovenië.

³¹ Verordening (EG) nr. 1303/2013 van 20.12.2013.

³² [Quality of Public Administration – A Toolbox for Practitioners](#), Europese Commissie, 2017.

gerechtelijke stukken op te stellen en te versturen, en dit heeft op zijn beurt gezorgd voor kortere gerechtelijke procedures. Bovendien wordt het personeel van de rechtbanken daardoor ontheven van bepaalde administratieve taken, zoals afdrukken, en omslagen vullen en verzenden, waardoor er meer tijd vrijkomt voor inhoudelijke werkzaamheden.

2) open toegang tot jurisprudentie in Roemenië. Het ministerie van Justitie en de rechtbanken publiceren de informatie die partijen nodig hebben om hun zaken in de rechtbanken te kunnen volgen (namen van de partijen, zittingsdata, beknopte beschrijving van het voorwerp van het geding en de beslissing). In 2015 startte de Roemeense stichting Instituut voor juridische informatie met een nieuw portaal dat publieke toegang biedt tot de volledige tekst van elke rechterlijke beslissing, in elke aanleg. Het bestrijkt alle fasen van de procedure, met inbegrip van de zaken die nog vatbaar zijn voor beroep, met inachtneming van het recht op privacy.

3) portaal voor gerechtelijke e-diensten in Letland. Om de informatieverstrekking aan het publiek en aan bedrijven te verbeteren, voorziet het nationale justitieportaal (<https://manas.tiesas.lv/eTiesas/>) nu in een gebruikersvriendelijkere interface met elektronische diensten en geactualiseerde informatie over rechterlijke instanties. De verbeteringen omvatten:

- een platform om online verzoekschriften bij de rechtbank in te dienen;
- het online invullen en indienen van formulieren;
- het online volgen van gerechtelijke procedures;
- elektronische kennisgevingen; en
- een tijdschema waaruit de beschikbaarheid van advocaten en aanklagers blijkt.

Met de combinatie van deze instrumenten kan het gerechtelijk systeem het aantal opgeschorte zaken beperken, procedures sneller laten verlopen en ook

grensoverschrijdende processen vlotter afhandelen.

Datum: 9.11.2017

5. NUTTIGE INFORMATIEBRONNEN

- Het EU-scorebord voor justitie van 2017 — Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, de Europese Centrale Bank, het Europees Economisch en Sociaal Comité, en het Comité van de Regio's, COM(2017) 167 final
http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm
- Quality of Public Administration — A Toolbox for Practitioners, Europese Commissie (2017)
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=nl&pubId=8055>